

Nr 15.

Godkänd av första kammaren den 8 februari 1936.

Godkänd av andra kammaren den 8 februari 1936.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatta åtgärder för främjande av sparsamhet bland skolungdomen.

(Statsutskottets utlåtande nr 12.)

I en till riksdagen avlåten, den 17 januari 1936 dagtecknad proposition, nr 29, har Kungl. Maj:t framlagt förslag angående fortsatta åtgärder för främjande av sparsamhet bland skolungdomen.

Kungl. Maj:ts förslag innebär, att skolsparverksamheten skulle under innevarande år bedrivas efter samma grunder och i samma omfattning som tidigare. Riksdagen, som ansett sig böra bifalla förslaget, får anmäla, att riksdagen medgivit att generalpoststyrelsen för fortsatt främjande av sparsamhet må av postmedel *dels* intill ett belopp av 60,000 kronor och enligt nu gällande huvudgrunder till skolungdom i riket utdela mindre penningbelopp insatta å motböcker med postsparbanken, dock högst två kronor å varje bok, *dels ock använda* ett belopp av högst 1,000 kronor för åtgärder, som till sitt syfte nära sammanhånga med berörda skolsparverksamhet.

Stockholm den 8 februari 1936.

Med undersåtlig vördnad.

Nr 16.

Godkänd av första kammaren den 8 februari 1936.

Godkänd av andra kammaren den 8 februari 1936.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för statens räkning av gatsten jämte två i ämnet väckta motioner.

(Statsutskottets utlåtande nr 18.)

Till Konungen.

I en till riksdagen avlåten, den 3 januari 1936 dagtecknad proposition, nr 20, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag föreslagit riks-

dagen medgiva, att av de under budgetåret 1935/1936 inflytande automobilskattemedlen må under samma budgetår användas ett belopp av högst 2 miljoner kronor till inköp av gatsten för statens räkning i huvudsak på det sätt, som av departementschefen i statsrådsprotokollet angivits.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har riksdagen till behandling förehått två motioner (I:69 och II:173), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte till inköp av gatsten för statens räkning enligt de grunder, som av Kungl. Maj:t föreslagits, bevilja ett belopp av 4 miljoner kronor samt besluta, att av detta belopp 2 miljoner kronor skola utgå av de under budgetåret 1935/1936 inflytande automobilskattemedlen och 2 miljoner kronor av de under budgetåret 1936/1937 inflytande automobilskattemedlen.

Den svenska stenindustrin var tidigare i huvudsak inriktad på export. Dess nuvarande betryckta läge har främst sin orsak i de exportsvårigheter, som den allmänna världskrisen dragit med sig. Den svenska gatstenen står för närvarande så gott som helt undanträngd från sin stora exporthuvudmarknad Tyskland, där den i stället ersatts av gatsten från tyska stenbrott. Värdet av den till Tyskland utförda gatstenen, som år 1927 uppgick till över 8 miljoner kronor, hade år 1934 sjunkit till allenast 175,000 kronor.

Även på andra länder, Holland, Belgien, Frankrike, England, Argentina o. s. v. har — delvis genom liknande extraordinära statsingrepp — starkt hämmats den avsättning, för vilken annars stora naturliga möjligheter förelegat och alltjämt borde föreligga. Den svenska totala gatstensexporten, som år 1927 utgjorde över 16 miljoner kronor, hade år 1934 sjunkit till 3,4 miljoner och år 1935 än ytterligare till allenast 1,8 miljoner kronor.

Om än till sina verkningar ej så vidsträckta som de exportsvårigheter, varav exempelvis det svenska jordbruket drabbats, är det uppenbart, att avsättningshämningar av en sådan skärpa måste starkt återverka på den därav berörda befolkningens levnadsbetingelser. Den tidigare av stenföretagen starkt eftersatta hemmamarknaden har endast obetydligt kunnat ersätta de utländska marknader, varifrån den svenska gatstenen för närvarande står utestängd.

Antalet till stenindustrin hänförliga arbetare synes visserligen efterhand hava betydligt minskats. I propositionen uppskattas antalet arbetare till allenast inemot hälften mot tidigare under högkonjunkturåren 1927—1929. På grund av stenindustriens betryckta läge bör denna avgång självfallet hälsas med tillfredsställelse. Trots den betydande avgången uppskattas arbetarna vid stenindustrin alltjämt till omkring 6,500. Av detta antal beräknas enligt propositionen allenast 2,300 för närvarande hava sysselsättning, därav 1,200 vid arbeten, som endast kunnat hållas i gång på grund av särskild statskredit, avseende tillverkning av sten för export. Sistnämnda arbeten beräknas emellertid upphöra i och med utgången av instundande februari månad.

Även under mera normala förhållanden har stenhuggarnas arbetsförtjänst varit låg. De hårt nedpressade arbetsinkomster, som erbjudits vid de tidigare statsbeställningarna, torde hava verkat än ytterligare starkt avhållande från att där söka arbete annat än i fall av hårt nödttvång. Den högsta månadsförtjänsten enligt de tidigare kontrakten mellan staten och stenfirmorna har varit satt till 130 kronor för familjeförsörjare och 100 kronor för ungarlar. Denna maximinkomst har dock endast i begränsad utsträckning uppnåtts. Vad Blekinge beträffar hava för övrigt arbetarna själva i visst läge gjort framställning om sänkning av ackordsförtjänsten för att desto flera skulle kunna beredas arbete. På den yngre befolkningen med dess större rörlighet och frihet i fråga om yrkesval lär i varje fall ett i förhållande till det synnerligen tunga arbetet så blygsamt vederlag ej kunna utöva lockelse. De, som alltjämt söka hålla sig kvar inom sten-

industrien, torde i främsta rummet vara vissa äldre yrkeskunniga arbetare, främst sådana, som stå bundna som egnahemsägare.

Det måste hållas i minnet, att den arbetslöshet som sålunda alltsedan år 1930 rått bland stenarbetarna främst varit lokaliserad till ett antal redan förut ekonomiskt hårt beträngda kommuner inom Västkusten och Blekinges mest karga kusttrakter. Även andra trakter av landet, exempelvis vissa delar av Kalmar län, ha haft kännning av denna arbetslöshet.

Krisläget inom stenindustrien måste alltså alltjämt betraktas som ytterst allvarligt och överhuvud sådant, att staten ej kan undandraga den sitt fortsatta stöd. En lämplig form för statshjälp anser riksdagen vara den i propositionen föreslagna, nämligen fortsatta statsbeställningar av gatsten, främst smågatsten, avsedd att efterhand användas för statliga vägbeläggningsarbeten, i huvudsak av sådan beskaffenhet, att några stenbeställningar ej härigenom undandragas den allmänna marknaden. Ifrågavarande stenbeläggningsarbeten skulle enligt propositionen företrädesvis utföras först i den mån läget på arbetsmarknaden så påkallade. I sådant syfte har ifrågasatts en utsträckning av den med stenfirmorna överenskomna längsta lagringstiden från nuvarande 5 till 10 år. Enligt riksdagens mening bör emellertid jämsides med nämnda beredskapssynpunkt beaktas önskvärdheten av att stenlagren må inom rimlig tid kunna komma till nytta.

I propositionen föreslås att ifrågavarande anslag bestämmes till 2 miljoner kronor. I likhet med motionärerna måste riksdagen finna ett dylikt anslagsbelopp alltför knappt tilltaget. Visserligen skulle genom detta anslag möjliggöras upphandling av ytterligare cirka 550,000 kvadratmeter smågatsten, en kvantitet som motsvarar omkring 9 mil vägar och cirka 150,000 dagsverken vid stenbrotten, d. v. s. sysselsättning åt 600 arbetare under ett år, om man räknar med 250 årliga dagsverken per arbetare. Särskilt för att lindra övergången för de cirka 1,200 arbetare, som på sista tiden haft sysselsättning endast tack vare förutnämnda statskredit till stenindustrifirmorna, har emellertid riksdagen ansett, att ett belopp av 3 miljoner kronor nu av riksdagen bör beredas. Riksdagen förutsätter därvid, att Kungl. Maj:t, om ytterligare statshjälp i nu föreslagen form visar sig oundviklig, framlägger förslag härom för riksdagen.

De allmänna riktlinjerna som i propositionen angivits för ifrågavarande stenbeställningar hava ej givit riksdagen anledning till erinran. Riksdagen vill emellertid framhålla angelägenheten av att fordringarna på en fullgod kvalitet alltjämt strängt upprätthållas. Vid de blivande stenbeställningarna bör också i möjligaste mån iakttagas, att dessa rättvist fördelas å de olika gatstensdistrikten i förhållande till deras antal arbetslösa gatstensarbetare.

Under återopande av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och motionerna I: 69 och II: 173, medgivit, att till inköp av gatsten för statens räkning må användas ett belopp av 3,000,000 kronor, att utgå med 2,000,000 respektive 1,000,000 kronor från de under budgetåren 1935/1936 och 1936/1937 inflytande automobilskatte-medlen.

Stockholm den 8 februari 1936.

Med undersätlig vördnad.
